

Sygn. akt I ACa 1244/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Teresa Rak (spr.)
Sędziowie:	SSA Jerzy Bess SSA Grzegorz Krężolek
Protokolant:	st. sekr. sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **E. P.**

przeciwko **K. P.**

o ustalenie

i z powództwa **E. P.**

przeciwko **J. D. i O. D.**

o złożenie oświadczenia woli

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 9 maja 2017 r. sygn. akt I C 296/15

1. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie IV w ten sposób, że nadaje mu treść:**

„ przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata S. S. kwotę 13.284 zł, w tym 2.484 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.”

2. **oddala apelację w pozostałej części;**

3. **zasądza od powódki na rzecz pozwanych J. D. i O. D. solidarnie kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

4. **zasądza od powódki na rzecz pozwanego K. P. kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**

5. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata T. P. kwotę 6.642 zł (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa złote), w tym 1.242 zł podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

SSA Jerzy Bess SSA Teresa Rak SSA Grzegorz Krężolek

Sygn. akt I ACa 1244/17

UZASADNIENIE

Powódka E. P. w pozwie skierowanym przeciwko J. D. i O. D. ostatecznie wniosła o zobowiązanie pozwanych do zawarcia z powódką umowy przeniesienia własności nieruchomości w formie aktu notarialnego, o następującej treści: „Pozwany J. D., jako właściciel lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) o pow. 57,12 m², dla którego Sąd Rejonowy dla K.w K., IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), przenosi nieodpłatnie na rzecz powódki E. P., własność w/w lokalu mieszkalnego w całości”.

Z kolei w pozwie skierowanym przeciwko K. P. powódka domagała się ustalenia, że dokonała skutecznego odwołania darowizny uczynionej na jego rzecz umową dnia 10 lutego 2009 r. na mocy oświadczenia złożonego w dniu 9 października 2009 r., powtórnego w dniu 11 stycznia 2015 r., z powołaniem się na rażącą niewdzięczność pozwanego.

Na uzasadnienie swoich żądań powódka podała, że 10 lutego 2009 r., znajdując się w trudnym położeniu z uwagi na problemy ze zdrowiem i prowadzone przeciwko niej postępowanie karne, zawarła ze swoim bratem K. P. umowę darowizny w formie aktu notarialnego - lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...). Pozwany zaś zobowiązał się do wsparcia i pomocy powódce oraz do pozostawienia jej darowanego lokalu do wyłącznego i nieodpłatnego użytkowania. Zachował się jednak względem powódki nielojalnie, zaczął jej utrudniać korzystanie z mieszkania, wprowadzał tam obce osoby, wynajmując lokal na krótkie odstępy czasu za wynagrodzeniem, co spowodowało, że stosunki między powódką, a bratem uległy znacznemu pogorszeniu. Z biegiem czasu pozwany zaczął powódkę wyzywać, pobił ją, awanturował się i groził powódce pozbawieniem życia. W dniu 9 października 2014 r., a następnie 11 stycznia 2015 r. powódka odwołała darowiznę uczynioną na rzecz pozwanego i poinformowała go o tym listami poleconymi.

W grudniu 2014 r. pozwany K. P. zawarł z J. D. przedwstępną umowę sprzedaży mieszkania położonego przy ul. (...), zaś w styczniu 2015 r. zawarli umowę przyrzeczoną. Zdaniem powódki, pozwany działał w celu uzyskania korzyści materialnej i spieszył się ze sprzedażą mieszkania, zanim powódka zdążyła przeprowadzić postępowania zmierzające do zmiany wpisu w treści księgi wieczystej na skutek odwołania darowizny. Kupujący lokal J. D. miał pełną świadomość co do roszczeń powódki względem mieszkania i wiedział o jej sporze z K. P. dotyczącym odwołania darowizny. Powódka sama mu o tym powiedziała. Pozwany przed nabyciem lokalu wiedział, a co najmniej mógł się dowiedzieć, że stan nieruchomości widniejący w księdze wieczystej jest sprzeczny z rzeczywistym stanem prawnym.

Postanowieniem z dnia 20 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zarządził połączenie obu spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Pozwany K. P. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów postępowania. Podniósł, że powódka nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia skuteczności odwołania darowizny. Podniósł nadto zarzut przedawnienia roszczenia o odwołanie darowizny. Podał też, że darowane umową z dnia 10 lutego 2009 r. nieruchomości miały stanowić zabezpieczenie dla pozwanego, który we własnym imieniu zawarł umowy kredytowe w (...) Banku oraz Banku (...) na kwotę 500 000 zł. Pieniądze te pozwany przeznaczył na hotel położony w budynku przy ul. (...) w K., który stanowił własność dzieci powódki. Nakłady miały zostać rozliczone, ale powódka nigdy tego

nie uczyniła. Zaprzeczył pozwany by bił czy wyzywał powódkę lub jej dzieci, by wszczywał awantury. Przeciwnie to powódka była agresywna i prowokowała kłótnie. Pozwany opiekował się okresowo dziećmi powódki i miał z nimi dobre kontakty. W 2012 r. powódka została skazana za oszustwo i uciekła do Włoch, pozostawiając pozwanemu wychowanie jej dzieci oraz prowadzenie hotelu, który po kilku latach chciała odzyskać bez żadnych spłat nakładów dokonanych przez pozwanego. W dacie zawarcia umowy przedwstępnej sprzedaży lokalu i umowy przenoszącej własność stan prawny nieruchomości widniejący w księdze wieczystej był zgodny ze stanem rzeczywistym. Ponadto pozwany nie znał wcześniej J. D.. Oświadczenie o odwołaniu darowizny odebrał w dniu 29 stycznia 2015 r. o godz. 14:59, zaś umowę zawarł w tym dniu, ale przed południem.

Pozwani J. D. i O. D. wniesli o oddalenie powództwa w stosunku do nich i zasądzenie kosztów postępowania. Podali, że ofertę sprzedaży lokalu przy ul. (...) w K. znaleźli na portalu (...) i skontaktowali się z ogłoszeniodawcą, którym był wynajmujący lokal G. B.. Następnie spotkali się z pozwanym K. P. i podczas spotkania uzgodnili cenę. W datach kiedy zawierane były umowa przedwstępna i przenosząca własność w księdze wieczystej nieruchomości przedmiotowego lokalu mieszkalnego brak było wpisanych roszczeń osób trzecich, w tym powódki wobec tej nieruchomości, a K. P. był ujawniony jako jedyny jej właściciel. Pozwany w akcie notarialnym złożył ponadto oświadczenie o braku roszczeń osób trzecich co do w/w lokalu mieszkalnego. Pozwani małżonkowie D. przed zawarciem umowy nie znali powódki i nie wiedzieli o odwołaniu darowizny. Chroni ich więc rękojmią publicznej ksiąg wieczystych i brak było przesłanek ją wyłączających. Pozwani nie działali w złej wierze.

Wyrokiem z dnia 9 maja 2017 roku Sąd Okręgowy w Krakowie powództwa oddalił i zasądził od powódki na rzecz pozwanego K. P. oraz na rzecz pozwanych J. i O. D. solidarnie kwoty po 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Nadto przyznał wynagrodzenie ustanowionemu dla powódki pełnomocnikowi z urzędu.

Rozstrzygnięcie wydał Sąd w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Powódka i pozwany K. P. są rodzeństwem. W dniu 10 lutego 2009 r. powódka zawarła z pozwanym K. P. przed notariuszem umowę darowizny Rep.(...) nr (...). Powódka darowała pozwanemu kilka nieruchomości, w tym nieruchomość stanowiącą lokal mieszkalny nr(...)w budynku nr (...) przy ul. (...) w K., o pow. 57,12 m⁽²⁾ objętą księgą wieczystą nr(...) i związany z nim udział w nieruchomości wspólnej, a pozwany darowiznę przyjął.

W dniu 3 grudnia 2014 roku pozwany K. P. zawarł z J. D. działającym w imieniu własnym oraz w imieniu swojej małżonki O. D. przedwstępną umowę sprzedaży Rep.(...) nr(...)sporządzoną przed notariuszem P. T.. Pozwany oświadczył, że jest właścicielem przedmiotowej nieruchomości, oświadczył, że wierzytelność z umowy kredytu, którego zabezpieczeniem była hipoteka umowna na lokalu mieszkalnym została spłacona w całości, wobec czego hipoteka ta wygasła, a bank wyraził zgodę na jej wykreślenie z księgi wieczystej, a nadto że wpisy w w/w księdze wieczystej nie uległy zmianie i do Sądu nie wpłynęły żadne wnioski o dokonanie w niej wpisu, a stan prawny ujawniony w wydruku księgi wieczystej poza zmianą w zakresie wygaśnięcia hipoteki umownej łącznej, jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym, że nikt nie posiada prawa pierwszeństwa do nabycia przedmiotowego lokalu mieszkalnego, ani prawa jego pierwokupu, że lokal jest wolny jest od jakichkolwiek obciążeń, roszczeń i praw osób trzecich, w tym także z tytułu zobowiązań podatkowych i innych zobowiązań publicznoprawnych oraz z tytułu opłat eksploatacyjnych, że nie występują jakiegokolwiek prawne lub faktyczne okoliczności mogące spowodować obciążenie przedmiotowego lokalu mieszkalnego ograniczenia w rozporządzeniu nim lub korzystaniu z niego. Oświadczył też, że nie toczy się żadne postępowanie przed jakimkolwiek organem i sądem mogące mieć wpływ na nabycie w/w lokalu mieszkalnego, ani też obowiązany do sprzedaży K. P. nie składał jednostronnie żadnego oświadczenia woli i nie zawarł żadnej umowy, która mogłaby mieć taki skutek oraz, że nie są mu znane jakiegokolwiek roszczenia osób trzecich, których wykonanie byłoby całkowicie lub częściowo niemożliwe wskutek zawarcia tej umowy i umowy przyrzeczonej, w szczególności zawarcie tej umowy i umowy przyrzeczonej nie prowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli zobowiązanego do sprzedaży, ani nie umożliwi całkowicie lub częściowo zadośćuczynienia roszczeniom osoby trzeciej wobec niego.

Nabywcom znana była treść wpisów w księdze wieczystej.

K. P. i J. D., działający także w imieniu O. D. oświadczyli, że zobowiązują się zawrzeć umowę, na mocy postanowień której K. P. sprzeda – w stanie wolnym od obciążeń – J. i O. małżonkom D. nieruchomości – lokal mieszkalny przy ul. (...) w K. za cenę w kwocie 432 000 zł, a małżonkowie J. i O. D. przedmiotowy lokal kupią za w/w cenę na ich majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską. Umowa przyrzeczona miała zostać zawarta do dnia 20 stycznia 2015 r. Małżonkowie D. nieruchomości nabywali za środki pochodzące w większości z kredytu bankowego. W dniu 29 stycznia 2015 r. pozwany K. P. i J. D. działający w imieniu własnym oraz w imieniu swojej małżonki O. D. zawarli przed notariuszem P. T. umowę sprzedaży nieruchomości Rep. (...) nr (...). Pozwany K. P. sprzedał pozwanym małżonkom J. D. i O. D. na ich majątek objęty wspólnością ustawową majątkową małżeńską, w stanie wolnym od obciążeń stanowiącą samodzielny lokal mieszkalny oznaczony nr(...)położony na (...) kondygnacji budynku nr(...)przy ul. (...) w K. za cenę 432 000 zł, a małżonkowie D. lokal ten za podaną kwotę kupili. Cena została w całości zapłacona do dnia 9 lutego 2015 r.

Ustalił nadto Sąd, że powódka w 2009 r. miała problemy zdrowotne. Wyjechała do Włoch i poddała się leczeniu w M.. Równocześnie przeciwko powódce toczyło się postępowanie karne w sprawie o oszustwo. Hotel (...) położony w K. przy ul. (...) stanowił własność dzieci powódki. W 2009 roku powódka i pozwany zawarli umowę najmu, a następnie w 2011 r. umowę użyczenia tego budynku hotelowego. Hotel prowadził pozwany, on dbał o wszystkie sprawy związane z hotelem i zatrudniał pracowników. Wykonał remont i rozbudowę budynku hotelowego. Powódka czasowo przebywała raz w Polsce i wówczas mieszkała albo w lokalu przy ul. (...) w K., albo w hotelu (...), a okresowo wyjeżdżała do Włoch. Zwykle wyjeżdżała wraz z dziećmi, jednak kilkakrotnie pozostawiała je pod opieką K. P.. Córka powódki M. Z. gdy przebywała w kraju to mieszkała w w/w hotelu i chodziła do pobliskiej szkoły. Do sierpnia 2014 r. rodzeństwo pozostawało w dobrych relacjach. Pozwany nigdy nie przejawiał wobec siostry negatywnych, czy agresywnych zachowań. Nie wszczynał żadnych awantur, nie ubliżał jej, nie groził ani nie bił.

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2012 r. Sąd Rejonowy dla K.wK., w sprawie II K 1600/10/S skazał powódkę E. P. na karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. i inne. Wyrok ten został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 19 kwietnia 2013 r., sygn. akt IV Ka 912/12.

W sierpniu 2014 roku powódka zawarła z pozwanym umowę użyczenia lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. na czas określony od 09.06.2014 r. do 07.10.2014 r., a sama umowa została antydatowana i jako dzień jej zawarcia podano 09 czerwca 2014 r. We wrześniu 2014 r. powódka i pozwany pokłócili się, powódka wypowiedziała bratu umowę użyczenia budynku hotelu (...), a także zakazała mu dalszego prowadzenia hotelu. Strony nie doszły do porozumienia.

W połowie 2014 r. pozwany przez spółkę (...) zawarł umowę najmu lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. z G. B.. Lokal był wówczas pusty, nie było w nim żadnych rzeczy powódki. Pozwany zamierzał sprzedać lokal, (...)wystawił ogłoszenie o sprzedaży na portalu (...) i G. B. pokazywał lokal potencjalnym kupcom. Małżonkowie D. o lokalu wystawionym na sprzedaż dowiedzieli się z ogłoszenia. Po obejrzeniu mieszkania małżonkowie D. spotkali się z pozwanym K. P.. Widzieli się z nim wówczas po raz pierwszy. Po zawarciu umowy sprzedaży małżonkowie D. ponownie zawarli umowę najmu z G. B.. Nigdy nie mieli kontaktu telefonicznego, bądź osobistego z powódką. W dniu 30 stycznia 2015 roku powódka próbowała dostać się do przedmiotowego lokalu, nie posiadała jednak kluczy i wezwała ślusarza by wymienił zamki. Pozwany K. P. zgłosił próbę włamania do mieszkania i na miejsce przybyła Policja. Małżonkowie D. nie mieli wówczas jeszcze kluczy do lokalu.

Pismem z dnia 9 października 2014 r. powódka złożyła oświadczenie o odwołaniu darowizny uczynionej na rzecz pozwanego K. P. w dniu 10 lutego 2009 roku w tym m.in. nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego położonego w budynku przy ul. (...) w K.. Jako przyczynę wskazała rażącą niewdzięczność brata, przejawiającą się w tym, że pozwany miał udzielić powódce i jej dzieciom wsparcia i pomocy, a pozostawił ich w trudnej sytuacji, wyzywał powódkę, awanturował się, groził im w obecności Policji wyrzuceniem z mieszkania. Domagała się by pozwany we wskazanym terminie przeniósł na rzecz jej syna M. Z. przedmiot darowizny oraz działkę przy ul. (...). Oświadczenie o odwołaniu darowizny powódka złożyła ponownie w piśmie z dnia 11 stycznia 2015 r., w którym dodatkowo podała, że pozwany rzucił w nią ciężkimi przedmiotami, nożem oraz szklaną butelką, a także po alkoholu krzyczał, że obleje ją kwasem,

groził pozbawieniem życia, bił i znęcał się zarówno psychicznie jak fizycznie nad powódką i jej dziećmi. Pozwany pism tych nie odebrał, a o złożeniu oświadczeń o odwołaniu darowizny dowiedział się dopiero po sprzedaży lokalu mieszkalnego przy ul. (...) małżonkom D..

Ustalił dalej Sąd, że postanowieniem z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie XIV Ko 8716/16/S Sąd Rejonowy zarządził wykonanie wobec powódki orzeczonej wyrokiem Sądu z dnia 24.04.2012 r., kary 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Ustalenia Sąd poczynił w oparciu o przedstawione przez strony dokumenty urzędowe oraz prywatne, których prawdziwość nie budziła wątpliwości. Oparł się Sąd również na dowodach z zeznań świadków B. S., E. M., R. C., G. B. oraz pozwanych K. P. i J. D.. Zeznania tych osób ocenił Sąd Okręgowy jako rzeczowe, stanowcze i spójne oraz korelujące z pozostałym, uznanym za wiarygodny, materiałem dowodowym. Świadkowie zgodnie twierdzili, że pozwany nigdy nie odnosił się w ich obecności agresywnie do siostry, nie bił jej, ani nie ubliżał czy poniżał jej w obecności pracowników hotelu (...), jak również w obecności najemcy lokalu mieszkalnego przy ul. (...) G. B.. Wiarygodne były też zeznania pozwanych i G. B., że przed zawarciem umowy pozwani się nie znali, a nadto że nikt z pozwanych w chwili zawarcia umowy nie wiedział o odwołaniu darowizny.

Za niewiarygodne uznał Sąd zeznania świadków M. Z. i S. B. oraz powódki, że powódka umówiła się z bratem przy zawarciu umowy darowizny, że po ustąpieniu problemów zdrowotnych powódki i zakończeniu postępowania karnego brat przeniesie powrotnie na nią własność lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K.. Żadne inne dowody takiej okoliczności nie potwierdzają. Również w samym akcie notarialnym z dnia 10.02.2009 r. brak jest zapisów co do późniejszego zwrotu nieruchomości darczyńcy. Nie podzielił też Sąd zeznań tych świadków i powódki, że pozwany od lat miał problem z alkoholem i hazardem, że miał źle traktować siostrę, a powódka mimo to dokonała darowizny z założeniem powrotnego przeniesienia własności nieruchomości, bo bratu ufała. Jeśli pozwany miałby mieć takie problemy, to wątpliwe jest by powódka dokonała darowizny na rzecz pozwanego, a nie np. przeniosła własność nieruchomości na rzecz swoich dzieci.

Nie dał też Sąd wiary powódce, że w grudniu 2015 r. dzwoniła ona do pozwanego J. D. i informowała go o odwołaniu darowizny nieruchomości uczynionej na rzecz K. P.. Powódka pomimo zobowiązania przez Sąd nie przedstawiła stosownych bilingów. Wiarygodne były więc zeznania pozwanego J. D., że powódka przed zawarciem umowy sprzedaży się z nim nie kontaktowała. Powódka nie wykazała, by oświadczenie o odwołaniu darowizny skutecznie doszło do pozwanego K. P. przed zawarciem umowy sprzedaży nieruchomości.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał, że oba powództwa są nieuzasadnione. W stosunku do pozwanego K. P. powódka domagała się ustalenia, iż na mocy oświadczeń z dnia 10 października 2009 r. oraz 11 stycznia 2015 r. dokonała skutecznego odwołania darowizny uczynionej na jego rzecz w dniu 10 lutego 2009 roku. Zgodnie z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przepis ten ma charakter materialno prawny. Powód może domagać się ustalenia, po spełnieniu określonych przesłanek. A zatem pozew o ustalenie powinien określać dokładnie dany stosunek prawny lub prawo, którego ustalenia istnienia bądź nieistnienia domaga się powód, powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje.

Darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności (art. 898 § 1 k.c). Darowizna tworzy stosunek etyczny między darczyńcą a obdarowanym, wyróżniający się moralnym obowiązkiem wdzięczności. Dopuszczenie się ciężkich uchybień w zakresie tego obowiązku opatrzone jest sankcją prawną w postaci prawa odwołania darowizny. Celem jest pozbawienie obdarowanego tytułu darowizny i odzyskanie przez darczyńcę przedmiotu darowizny. Powołany przepis nie definiuje pojęcia rażącej niewdzięczności, pozostawiając sądowi ustalenie czy konkretne zachowania mieszczą się w zakresie tego pojęcia, przez pryzmat zwłaszcza norm moralnych oraz celów, jakie realizuje umowa darowizny. Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpada tylko takie zachowanie obdarowanego, polegające na działaniu lub zaniechaniu

(nieczynieniu) skierowanym bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy, które, oceniając rzecz rozsądnie, musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę. Przede wszystkim chodzi o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub czci albo przeciwko majątkowi darczyńcy oraz o naruszenie przez obdarowanego spoczywających na nim obowiązków wynikających ze stosunków osobistych, w tym również rodzinnych, łączących go z darczyńcą, oraz obowiązku wdzięczności. Zachowanie takie musi być przy tym świadome i rozmyślne, by wyczerpywało znamiona rażącej niewdzięczności. Zwykle życiowe konflikty odwołania darowizny nie uzasadniają. Zatem dla odwołania darowizny należy wykazać, że działanie obdarowanego w znaczący sposób przekraczało pewne normy i miało wyrządzić krzywdę lub szkodę darczyńcy i muszą to być naruszenia poważne. Nie jest natomiast wystarczające wykazanie konfliktów lub czynów, które nie przekroczyły pewnych dopuszczalnych standardów. Przy ocenie zachowania obdarowanego należy też mieć na uwadze zachowanie darczyńcy. W każdym zaś przypadku konieczne jest rozpatrywanie okoliczności konkretnej sprawy. Zwrócił też Sąd uwagę na przepis art. 899 § 3 k.c. stanowiący ograniczenie czasowe dla odwołania darowizny do roku od dnia, w którym uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy stwierdził, że powódka nie wykazała, że jej oświadczenia o odwołaniu darowizny z dnia 9 października 2014 r. i 11 stycznia 2015 r. miały merytoryczne uzasadnienie w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, ciężar udowodnienia okoliczności świadczących o rażącej niewdzięczności pozwanego obciążał zaś powódkę. Do września 2014 roku stosunki pomiędzy rodzeństwem były w miarę prawidłowe. We wrześniu 2014 roku powódka i pozwany pokłócili się i powódka zabroniła bratu dalszego prowadzenia hotelu (...) w K.. Nie wykazała jednak powódka, by pozwany ją bił, popychał, wyzywał, groził pozbawieniem życia, czy poniżał w obecności pracowników hotelu. Oprócz powódki o takich zachowaniach pozwanego zeznawała tylko jej córka, a więc osoba zainteresowana wynikiem postępowania. Żaden z pracowników hotelu nie potwierdził, by pozwany zachowywał się względem siostry agresywnie. Powódka zaś nie przedstawiła np. wyników obdukcji lekarskich po rzekomych pobiciach, czy dokumentów Policji które potwierdzałyby interwencje w sprawie naruszenia jej nietykalności cielesnej. Twierdzenia powódki były więc gołosłowne. Powódka nie wykazała, by doszło do zachowań stanowiących o rażącej niewdzięczności pozwanego K. P. względem darczyńcy pozwalających na skuteczne złożenie oświadczenia o odwołaniu darowizny. Z tych przyczyn powództwo o ustalenie Sąd Okręgowy oddalił. Dodał też Sąd, że nawet gdyby założyć, że powódka rzeczywiście darowała bratu nieruchomości z uwagi na trudną sytuację zdrowotną i toczące się wówczas przeciwko niej postępowanie karne, a potem brat miał z powrotem przenieść na nią własność lokalu mieszkalnego, po ustaniu w/w problemów to taka umowa stron musiałaby zostać oceniona jako zawarta z obejściem prawa. Celem takiego działania byłoby bowiem uniknięcie możliwej egzekucji, a takie działanie nie zasługiwałoby na ochronę i stanowiłoby nadużycie prawa.

W stosunku do pozwanych małżonków D. powódka kierowała żądanie, by zawarli z nią umowę, na mocy której pozwani nieodpłatnie mieliby przenieść na powódkę własność nieruchomości stanowiącej lokal położony w K. przy ul. (...) w K..

Powołując art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece wskazał Sąd, że w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej, a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według treści księgi nabył własność lub inne prawo rzeczowe (rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych). Rękojmia chroni osoby trzecie przed skutkami nabycia prawa od osoby nieuprawnionej. Ustalenia dokonane w sprawie pozwalają na stwierdzenie, że małżonkowie D. zawierając w dniu 3 grudnia 2014 r. umowę przedwstępną oraz w dniu 29 stycznia 2015 r. umowę sprzedaży nieruchomości lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. z pozwanym K. P. działali w dobrej wierze i w oparciu o zasadę rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych. W złej wierze jest ten, kto wie, że treść księgi wieczystej jest niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym, albo ten, kto z łatwością mógł się o tym dowiedzieć. (ust. 2). Pozwani zawarli odpłatną czynność – umowę kupna nieruchomości, cena kupna została zapłacona. W datach zawierania umów księga wieczysta prowadzona dla przedmiotowej nieruchomości nie zawierała żadnych ostrzeżeń o toczącym się postępowaniu w sprawie zwrotu przedmiotu darowizny, ani nie zawierała wzmianek co do innych roszczeń osób trzecich do nieruchomości, w tym powódki E. P.. Pozwany K. P. był ujawniony w księdze wieczystej jako jedyny

właściciel nieruchomości i pozwani małżonkowie D. działając w dobrej wierze i zaufaniu zawarli umowę kupna nieruchomości. Powódka nie wykazała, by przed zawarciem umowy sprzedaży w grudniu 2014 r. kontaktowała się z J. D. i mówiła mu o odwołaniu darowizny na rzecz brata. Ponadto odwołanie darowizny nie było skuteczne. A zatem, gdyby nawet założyć, że pozwani małżonkowie D. wiedzieli o odwołaniu darowizny, to nie znaczy to, że nie mogli skutecznie nabyć własności przedmiotowej nieruchomości położonej przy ulicy (...).

W konsekwencji oba powództwa Sąd pierwszej instancji oddalił.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc. Obciążył Sąd powódkę wynagrodzeniem pełnomocników pozwanych, a nadto przyznał od Skarbu Państwa wynagrodzenie ustanowionemu dla powódki pełnomocnikowi z urzędu.

Apelację od wyroku wniosła powódka. Zaskarżyła wyrok w całości i zarzuciła:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, które miały wpływ na treść orzeczenia, a to:

a/ art. 898 § 1 kc przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że okoliczności niniejszej sprawy, a w szczególności zachowanie pozwanego K. P. względem powódki nie stanowi przejawów rażąco niewdzięcznego zachowania obdarowanego względem darczyńcy i nie uzasadnia dokonanego przez powódkę odwołania darowizny uczynionej na rzecz pozwanego oraz związanego z tym obowiązku zwrotu przez pozwanego przedmiotu darowizny na rzecz powódki, w sytuacji gdy stan faktyczny sprawy wskazuje na dokonanie przez powódkę darowizny na rzecz pozwanego K. P. w celu zabezpieczenia sytuacji materialnej i zapewnienia opieki dzieciom powódki na okres leczenia powódki za granicą oraz obaw powódki związanych z leczeniem i możliwości powrotu do zdrowia, w wyniku czego zdecydowała się ona na przekazanie swojego majątku pozwanemu, który na wypadek długotrwałego leczenia lub śmierci powódki miał zapewnić jej małoletnim dzieciom należyte zainteresowanie oraz opiekę, z których to obowiązków pozwany nie wywiązał się w żadnym stopniu,

- naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogły mieć istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to:

a/ art. 233 § 1 kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów w sprawie i wyciągnięcie przez Sąd pierwszej instancji sprzecznych wniosków w zakresie:

-) negatywnej oceny zeznań świadków M. Z., S. B. oraz samej powódki w zakresie motywów udzielania darowizny, pomimo tego, że ww. świadkowie byli bardzo dobrze zorientowani we wzajemnych relacjach stron, z uwagi na fakt, że świadkowie znali w okresie dokonywania darowizny tj. od 2009 roku zarówno powódkę jak i pozwanego K. P., a także mieli z nimi stały kontakt, a zatem posiadają wiedzę, na temat podjętych przez nich ustaleń z uwagi na relacje rodzinne lub znajomość towarzyską obu stron i wiążącą się z tym wiedzę,

-) przyjęcia, że przyczyny dokonania darowizny przez powódkę na rzecz pozwanego powinny być uzewnętrznione w treści aktu notarialnego, w sytuacji gdy w czasie dokonywania darowizny przez powódkę na rzecz pozwanego K. P. był on jedyną osobą, która mogła pomóc powódce w prowadzeniu jej spraw na terenie Polski, w czasie gdy powódka wyjechała na leczenie do Włoch,

-) przyjęcia, że nieracjonalnym było posunięcie powódki w postaci dokonania darowizny na rzecz pozwanego w sytuacji rzekomego uzależnienia pozwanego, w sytuacji gdy powódka wskazywała, że pozwany K. P. cierpiał na uzależnienie od alkoholu i hazardu, jednak powódka udzieliła mu pomocy w terapii nad jego uzależnieniami i w momencie dokonywania darowizny pozwany nie przejawiał oznak uzależnienia, co sprawiło, że powódka postanowiła zaufać pozwanemu, który jako jej brat, mógł pomóc dzieciom powódki w Polsce na wypadek jej długotrwałego leczenia we Włoszech lub śmierci,

-) przyjęcia, że pozwany K. P. nie miał wiedzy na temat dokonania odwołania darowizny przez powódkę w dniu 9 października 2014 r. wobec wskazania przez powódkę dowodu nadania korespondencji do pozwanego oraz wskazywania, że pozwany miał informacje o odwołaniu darowizny jeszcze w 2014 roku od rodziców stron, wobec

czego w chwili dokonania sprzedaży nieruchomości przy ul. (...) w K. miał świadomość odwołania darowizny ww. nieruchomości i obowiązku jej zwrotu powódce,

-) przyjęcia, że O. D. i J. D. nie posiadali wiedzy o nieuregulowanym stanie prawnym nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), w sytuacji gdy pozwany K. P. miał wiedzę o odwołaniu darowizny przez powódkę, a także powódka informowała o odwołaniu darowizny oraz nieuregulowanym stanie prawnym nieruchomości pośrednika nieruchomości oraz pozostałych mieszkańców kamienicy, a także funkcjonariuszy policji podejmujących interwencję w czasie gdy powódka chciała dostać się do mieszkania,

b/ art. 328 § 2 kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na pobieżnym wskazaniu przyczyn pominięcia informacji podanych przez świadków M. Z., S. B. oraz braku uwzględnienia wszystkich okoliczności podanych przez powódkę,

c/ art. 98 § 1 kpc, art. 98 § 3 kpc oraz 109 § 2 kpc w zw. z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez SP kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyznaniu kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu za postępowanie toczące się pod sygnaturą I C 296/15, w sytuacji gdy w toku niniejszej sprawy została z nią połączona sprawa tocząca się przed Sądem Okręgowym w Krakowie pod sygn. I C 297/15, wobec czego kwota wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu za udzieloną pomoc prawną w sprawie powinna zostać przyznana zarówno w sprawie I C 296/15 jak i I C 297/15,

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego orzeczenia, które miały wpływ na treść wyroku, poprzez:

a/ nieuzasadnione przyjęcie, że zachowanie pozwanego K. P. nie spełniało znamion rażącej niewdzięczności względem powódki uzasadniającej odwołanie darowizny przez powódkę,

b/ pominięcie okoliczności wskazanych przez powódkę oraz świadka M. Z., które wskazywały na fakt, że pozwany obrażał powódkę, stosował wobec niej przemoc i siłę fizyczną, a także ubliżał powódce i jej bliskim będąc pod wpływem alkoholu, natomiast pod nieobecność powódki w Polsce, nie sprawował opieki nad dziećmi powódki, a obowiązki opieki spoczywały na rodzicach powódki i pozwanego, a dziadkach dzieci,

c/ przyjęcie, że pozwany K. P. zachowywał się obojętnie wobec dzieci powódki i nie wypełniał ciężącego na nim obowiązku pomocy rodzinie powódki w czasie jej leczenia we Włoszech,

d/ pominięcia okoliczności, że głównym powodem dokonania darowizny na rzecz pozwanego była obawa powódki o własne życie i zdrowie oraz możliwość dalszej opieki nad dziećmi,

e/ pominięcia okoliczności, że pozwany K. P. posiadał wiedzę o odwołaniu darowizny przez powódkę, która wysłała oświadczenie o odwołaniu darowizny do pozwanego w październiku 2014 r., a nadto informowała o tym krąg rodzinny strony, w szczególności rodziców, z którymi pozwany był w stałym kontakcie,

f/ nieuzasadnione przyjęcie, że pozwani O. i J. D. nie wiedzieli o odwołaniu darowizny przez powódkę, a w związku z tym o nieuregulowanym stanie prawnym nieruchomości przy ul. (...) w K., w sytuacji gdy powódka informowała o tym mieszkańców kamienicy, pośrednika nieruchomości oraz nawiązała kontakt telefoniczny z pozwanym J. D..

Wniosła powódka o przeprowadzenie dowodu z protokołu rozprawy z dnia 17 lutego 2017 r. na okoliczność ustalenia tożsamości telefonu pozwanego J. D. podanego początkowo spontanicznie przez powódkę, a następnie powtórnego przez pozwanego. Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie roszczeń powódki oraz zasądzenie na rzecz powódki kosztów postępowania, a także na rzecz pełnomocnika z urzędu kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce, które nie zostały pokryte w całości, ani w części. Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji.

Wszyscy pozwani wnieśli o oddalenie apelacji.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanej okazała się częściowo uzasadniona, ale tylko w zakresie rozstrzygnięcia o przyznaniu wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu, w pozostałym zaś zakresie na uwzględnienie nie zasługiwała.

Na wstępie zwraca Sąd Apelacyjny uwagę, że w pozwie skierowanym przeciwko pozwanemu K. P. powódka zawarła żądanie ustalenia, że dokonała skutecznego odwołania darowizny, a nie żądanie złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu na nią darowanej nieruchomości na tej podstawie, że z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego odwołała uczynioną na jego rzecz darowiznę. Jest to okoliczność istotna o tyle, że podstawą tak sformułowanego powództwa jest przepis art. 189 kpc, który stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Decydujący zatem dla skorzystania z tej formy powództwa jest wyłącznie interes prawny powoda, który jest materialnoprawną przesłanką powództwa o ustalenie. Istnienie interesu prawnego jest warunkiem umożliwiającym dalsze badanie w zakresie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego.

Przez interes prawny należy rozumieć interes szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych, istnieje on wówczas gdy istnieje niepewność prawa lub stosunku prawnego. Przyjmuje się jednakże brak interesu prawnego wtedy gdy istnieje również inna forma ochrony praw powoda. Np. możliwość wytoczenia powództwa o zasądzenie wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego. (tak np. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 15 lipca 1995 r. I PZP 56/94 OSNAPiUS 24/299).

Powódka występując z powództwem o ustalenie, w pozwie w żaden sposób nie próbowała nawet wskazywać na czym polega jej interes prawny w wystąpieniu z takim żądaniem. W uzasadnieniu zaś odnosiła się wyłącznie do przesłanek odwołania darowizny, powołując się na okoliczność, że zachowanie pozwanego względem niej nosiło cechy rażącej niewdzięczności, co spowodowało, że powódka skierowała do obdarowanego oświadczenia o odwołaniu darowizny.

Pozwany w odpowiedzi na apelację zarzucił, że powódka nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia skuteczności odwołania darowizny, wskazując, że odwołanie darowizny zmierza do pozbawienia obdarowanego własności darowanej nieruchomości i odzyskanie jej przez darczyńcę. Samo odwołanie darowizny jednak nie realizuje tego celu, ponieważ wywiera skutek wyłącznie obligacyjny. Zatem ustalenie skuteczności odwołania darowizny jest niedopuszczalne z braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Podniósł jednak również pozwany, że twierdzenia powódki mające świadczyć o tym, że był wobec niej rażąco niewdzięczny nie polegają na prawdzie., a nadto zarzucił przedawnienie roszczenia.

Sąd pierwszej instancji wprawdzie powołał przepis art. 189 kpc i zwrócił uwagę na materialnoprawną przesłankę interesu prawnego, jednakże nie określił czy w jego ocenie przesłanka ta została spełniona, czyli czy powódka legitymuje się interesem prawnym w domaganiu się ustalenia, że jej oświadczenie o odwołaniu darowizny było skuteczne i dalsze rozważania poświęcił przesłankom odwołania darowizny i oceny zachowania pozwanego w aspekcie rażącej niewdzięczności, co mogłoby sugerować, że uznał, iż powódka ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

Jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego interes prawny powódki w wytoczeniu tak sformułowanego powództwa o ustalenie budzi daleko idące wątpliwości. Odwołanie darowizny rzeczywiście ma zmierzać do odzyskania przez darczyńcę przedmiotu darowizny i skuteczne złożenie oświadczenia o odwołaniu darowizny, której przedmiotem była nieruchomość skutkuje powstaniem po stronie darczyńcy roszczenia o zobowiązanie obdarowanego do złożenia stosownego oświadczenia woli przenoszącego powrotnie na darczyńcę własność przedmiotu darowizny. W niniejszym zaś przypadku przedmiot darowizny został przez obdarowanego zbyty, zatem nawet w przypadku skutecznego odwołania darowizny spełnienie świadczenia w postaci powrotnego przeniesienia własności na darczyńcę nie byłoby możliwe, zwłaszcza w sytuacji kiedy nabywcę chroniłaby rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 5

ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece) Zatem nawet w sytuacji uwzględnienia żądania powódki i ustalenia, że oświadczenie o odwołaniu darowizny było skuteczne stan niepewności prawnej nie zostałby wyeliminowany, a powódka swoich roszczeń musiałaby dochodzić w innej postaci. Przysługiwałoby zatem powódce roszczenie dalej idące niż ustalenie, że oświadczenie o odwołaniu darowizny było skuteczne, np. o odszkodowanie od zbywcy czy też o uznanie czynności sprzedaży za bezskuteczną wobec powódki na podstawie art. 59 kc, oczywiście pod warunkiem spełnienia przesłanek z tego przepisu (wiedza stron umowy o roszczeniu powódki, albo nieodpłatność umowy).

Przemawia to za uznaniem, że powódce nie przysługuje interes prawny w domaganiu się ustalenia skuteczności odwołania darowizny, bowiem miałaby ona możliwość realizacji swoich roszczeń np. w sprawie o świadczenie bądź uznanie czynności za bezskuteczną w trybie art. 59 kc. W obu wymienionych sprawach dla ich rozstrzygnięcia niezbędne byłoby badanie czy istniała podstawa do odwołania darowizny w postaci rażącej niewdzięczności i czy oświadczenie o odwołaniu darowizny było skuteczne.

Stwierdzenie braku interesu prawnego samo w sobie jest wystarczającą przesłanką do oddalenia powództwa o ustalenie skierowanego przeciwko K. P..

Ponieważ jednak Sąd Okręgowy odniósł się do przesłanek określonych w art. 898 kc i ocenił czy po stronie powódki powstało prawo do odwołania darowizny z powołaniem się na rażąca niewdzięczność obdarowanego i do tego odnoszą się zarzuty apelacji Sąd Apelacyjny również i w tym zakresie zajmie stanowisko.

W pierwszej kolejności należy więc odnieść się do zarzutów kwestionujących ocenę dowodów i ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, dopiero bowiem prawidłowo ustalony stan faktyczny poprzedzony niewadliwą oceną dowodów może stanowić podstawę do zastosowania prawa materialnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty te na uwzględnienie nie zasługują.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji są prawidłowe i znajdują oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym Sąd Apelacyjny ustalenia te podziela i przyjmuje za własne. Sąd Okręgowy dokonał wszechstronnej analizy zebranych dowodów, nie naruszając zasad logiki i doświadczenia życiowego. Nie naruszył więc Sąd zasad oceny swobodnej. Zarzut naruszenia art. 233 kpc nie może więc zostać uwzględniony. Skuteczne postawienie takiego zarzutu wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest wystarczające natomiast przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd doniosłości poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (tak np. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 6 listopada 1998 r. II CKN 4/98 – niepublikowane).

Dokonując oceny dowodów zgodnie z regułami określonymi w art. 233 § 1 kpc sąd winien wyprowadzić z zebranego materiału dowodowego logiczne wnioski, musi uwzględnić zasady określone przez prawo procesowe określone w przepisach art. 227 – 234 kpc oraz dominujące poglądy na stosowanie prawa. Dokonując oceny swobodnej Sąd wykorzystuje własne przekonania, wiedzę, doświadczenie życiowe, uwzględnia zasady procedury i zasady logiki. Dowody winien są oceniać bezstronnie, racjonalnie, wszechstronnie. W odniesieniu do każdego dowodu winien Sąd ocenić jego wiarygodność, odnosząc się także do pozostałego materiału dowodowego. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Tego rodzaju błędów nie sposób zaś Sądowi pierwszej instancji zarzucić. Podnoszone przez pozwaną zarzuty nie mogły więc odnieść skutków.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, przyjmuje je za własne i zwraca uwagę, że Sąd Okręgowy dokonał bardzo szczegółowej oceny poszczególnych dowodów, rozważając je w odniesieniu do całokształtu okoliczności sprawy i wskazując konkretne przyczyny powodujące uznanie jednych dowodów za wiarygodne, a

innych za niezasługujące na danie wiary. W szczególności Sąd wskazał z jakich przyczyn nie dał wiary zeznaniom świadków M. Z., S. B. i powódki w zakresie w jakim twierdzili oni, że powódka i pozwany K. P., zawierając umowę darowizny umówili się, że po ustąpieniu problemów zdrowotnych powódki i po zakończeniu postępowania karnego pozwany powrotnie przeniesie na powódkę własność nieruchomości. Ocena tych dowodów dokonana przez Sąd Okręgowy jest logiczna i zgodna z doświadczeniem życiowym. Po pierwsze niewiarygodne jest by powódka uznając, że jej brat jest uzależniony od alkoholu, a co więcej od hazardu przeniosła na jego rzecz własność nieruchomości, po to by zabezpieczyć swoje dzieci. Działanie takie należałoby ocenić co najmniej jako wysoce nierozsądne i nieodpowiedzialne. O ile intencją powódki rzeczywiście było zabezpieczenie dzieci, to nie było przeszkód by własność przenieść np. bezpośrednio na nie, ewentualnie na rodziców powódki. Twierdzenie w takich okolicznościach, że pomimo przypisywanych pozwanemu uzależnień powódka miała do brata zaufanie nie wytrzymuje krytyki. Logiczne jest natomiast wytłumaczenie pozwanego, że nieruchomości, które darowała mu powódka miały zabezpieczać nakłady jakie z własnego majątku, z pobranych w banku kredytów, czynił na hotel (...) stanowiący własność dzieci powódki, a który to hotel na podstawie umowy zawartej z powódką prowadził. Nakłady te miały zostać z powódką rozliczone, a co nie nastąpiło. Niewiarygodne są też zeznania wskazanych świadków dotyczące niezwykle nagannego zachowania pozwanego względem powódki, polegającego na biciu jej, ubliżaniu, ponizaniu w obecności pracowników, a nawet groźeniu śmiercią. Żaden z pozostałych świadków, w tym świadkowie będący pracownikami hotelu, w obecności których takie zachowania miały mieć miejsce zeznań tych nie potwierdzili. Ostatecznie za prawidłowy należy uznać wniosek Sądu pierwszej instancji, że powódka nie wykazała, by pozwany K. P. dopuścił się wobec niej rażącej niewdzięczności. Do września 2014 roku stosunki między rodzeństwem były poprawne, pozwany prowadził hotel, powódka kiedy przyjeżdżała do K. zatrzymywała się bądź w mieszkaniu przy ul. (...), które darowała pozwanemu, bądź w hotelu (...), zdarzało się też, że wyjeżdżając do

Włoch zostawiała na krótkie okresy dzieci pod opieką pozwanego i rodziców. Natomiast we wrześniu 2014 roku strony pokłóciły się, powódka zabroniła pozwanemu dalszego prowadzenia hotelu. Brak jest jednak wiarygodnych, przekonujących dowodów, by pozwany wówczas bił powódkę, wyzywał ją, czy groził pozbawieniem życia. Żaden ze świadków poza wymienioną wyżej córką powódki i świadkiem S. B. okoliczności takich nie potwierdził. W ocenie Sądu Apelacyjnego powstały konflikt miał raczej charakter majątkowy i rodzinny. Powódka zaś poza wskazanymi niewiarygodnymi dowodami nie przedstawiła żadnych innych, które miałyby wskazywane przez nią okoliczności potwierdzać. Tymczasem tego rodzaju spory rodzinne w świetle ugruntowanego orzecznictwa nie spełniają warunków do uznania rażącej niewdzięczności.

Tak więc nawet gdyby uznać, czego Sąd Apelacyjny nie podziela, że postronnie powódki istnieje interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, to i tak było podstaw do zastosowania art. 898 kc i skutecznego odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego. Zatem również tego powodu powództwo skierowane przeciwko pozwanemu K. P. nie mogłoby zostać uwzględnione.

Oczywiście, że przyczyna dokonania darowizny nie musi wynikać z aktu notarialnego i z reguły nie wynika, jednakże jak już wyżej wskazano twierdzenia powódki co do tych przyczyn nie zostały wykazane.

Nie wykazała też powódka, że pozwany przed zawarciem umowy przenoszącej własność lokalu przy ul. (...) wiedział, że dokonała ona odwołania darowizny. Odnosnie drugiego z oświadczeń nie ulega wątpliwości, że zostało ono przez pozwanego odebrane w dniu zawarcia umowy, ale już po tym fakcie. Nie wykazała natomiast powódka, by pierwsze oświadczenie dotarło do pozwanego. Przy czym mając na uwadze, że nie wykazana została rażąca niewdzięczność pozwanego, to okoliczności związane z doręczeniem oświadczeń o odwołaniu darowizny i tak mają drugorzędne znaczenie.

Również w odniesieniu do pozwanych J. i O. D. nie wykazała powódka, by w chwili zawierania umowy przenoszącej własność nieruchomości wiedzieli oni o jakichkolwiek jej roszczeniach kierowanych do przedmiotu umowy. Pozwani zaprzeczyli by kiedykolwiek rozmawiali z powódką, powódka powoływała się przy tym najpierw na osobistą rozmowę, a potem telefoniczną, jednakże również tej okoliczności nie udowodniła, chociażby poprzez przedstawienie bilingu rozmów, co czego zobowiązywał ją nawet Sąd.

Uzasadnione było zatem przyjęcie, że pozwani o roszczeniach powódki nie wiedzieli, tym bardziej, że nie wynikały one z księgi wieczystej nieruchomości. W księdze wieczystej jako jedyny właściciel figurował pozwany K. P. i prawa, ani roszczenia żadnych innych osób, w tym powódki nie były na datę zawierania umowy ujawnione. Nie ma więc żadnych przesłanek do przyjęcia, że pozwani małżonkowie D. zawierali umowę będąc w złej wierze. Ponadto nie ma też żadnych podstaw do twierdzenia, że nabywcy zawarli umowę z osobą nieuprawnioną, wtedy bowiem istotne byłoby czy zawierając umowę byli w dobrej wierze. Pozwani natomiast zawarli umowę z osobą uprawnioną do sprzedaży będącą ujawnioną w księdze wieczystej jako właściciel nieruchomości i nie ma żadnych podstaw do twierdzenia, że wpis ten jest niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym. Pozwani zawierając umowę byli zatem w dobrej wierze i działali w zaufaniu do księgi wieczystej, skutecznie nabyli własność i brak jest jakichkolwiek podstaw by powódka kierowała do nich roszczenie o przeniesienie na jej rzecz własności nieruchomości nabytej od K. P..

Za nieuzasadniony należy również uznać zarzut naruszenia art. 328 § 2 kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na pobieżnym wskazaniu przyczyn pominięcia informacji podanych przez świadków M. Z., S. B. oraz braku uwzględnienia wszystkich okoliczności podanych przez powódkę. Wskazany przepis określa jakie wymogi powinno spełniać uzasadnienie orzeczenia, jakie elementy powinno zawierać. Uzasadnienie sporządzone przez Sąd pierwszej instancji spełnia wszystkie wymogi określone we wskazanym przepisie, a okoliczność czy Sąd uwzględnił przy ocenie wszystkie okoliczności, czy też nie, nie może świadczyć o naruszeniu tego przepisu. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 kpc mógłby odnieść skutek tylko wówczas gdyby na podstawie uzasadnienia niemożliwe było prześledzenie toku rozumowania i wnioskowania Sądu pierwszej instancji, co oznaczałoby niemożność dokonania kontroli instancyjnej, a taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodzi.

Za uzasadniony natomiast należy uznać zarzut naruszenia art. 98 § 1 kpc, art. 98 § 3 kpc oraz 109 § 2 kpc w zw. z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez SP kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyznaniu kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu. W istocie bowiem Sąd rozpoznawał dwie połączone sprawy, Sąd Okręgowy natomiast zasądził na rzecz pełnomocnika z urzędu wynagrodzenie w stawce minimalnej. Zauważa przy tym Sąd, że pełnomocnik z urzędu dla powódki został wyznaczony do połączonych już spraw, a pisma jakie składał, w tym przede wszystkim odpowiedź na pozew odnoszą się łącznie do obu zgłoszonych przez powódkę roszczeń. Zgodnie z § 2 1 powołanego rozporządzenia zasądzając opłatę za czynności adwokata z tytułu zastępstwa prawnego, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy, a także charakter sprawy i wkład pracy adwokata w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Mając powyższe na uwadze Sąd uznał za uzasadnione podwyższenie wynagrodzenia przyznanego pełnomocnikowi z urzędu i zasądzenie na jego rzecz kwoty odpowiadającej 1,5 krotności stawki minimalnej podwyższonej o stawkę podatku VAT, czyli kwoty 13.284 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w zakresie rozstrzygnięcia o wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu ustanowionego dla powódki, a w pozostałym zakresie na podstawie art. 385 kpc apelację powódki oddalił.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Wynagrodzenie pełnomocnikowi z urzędu reprezentującemu powódkę w postępowaniu apelacyjnym Sąd przyznał na podstawie § 4 ust 1 pkt 1 i ust 3 oraz § 8 pkt 7 i § 16 ust 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Zwraca Sąd uwagę, że ustalenie wynagrodzenia następuje z uwzględnieniem nakładu pracy adwokata. Uzasadnione było więc przyznanie wynagrodzenia od całości sprawy w stawce określonej w rozporządzeniu przypisanej do wartości przedmiotu sprawy.

SSA Jerzy Bess SSA Teresa Rak SSA Grzegorz Krężolek